

Paka Fa'asao o Amerika Samoa

Tusi o Galuega a Junior Ranger

O le Tusi Lenei a

Tausaga

Avea Oe Ma Junior Ranger Mo Paka Fa'asao

Talofa!

O lenei tusi Galue a **Tusi o Galuega a Junior Ranger** mo le Paka Fa'asao, o se tasi o auala taua lea e faafiafia ai le loto ma maua ai se malamalama e faatatau i Paka Fa'asao o Amerika Samoa ma la latou auunaga. O se auala e mafai ona e fesoasoani i le au galulue e vaai ma tausia nei nofoaga faapitua.

5 Tausaga ma lalo ifo: Faatino galuega e **3**

6 i le 9: Faatino galuega e **6**

10 ma luga atu: Faatino galuega e **8**

A mae'a ona toe faafoi lea o lau tusi o galuega i le nofoaga mo tagata maimoa i le Paka Fa'asao ia maua ai sau pepa faamaonia ma sau pine. A le mae'a lau tusi o galuega a'o e iinei, e mafai na lafo mai ia i matou. O le a matou togia ma toe faafoi atu ma lau pepa faamaonia ma le pine.

Lafo mai i le:

Polokalama a le Junior Ranger
Paka Fa'asao o Amerika Samoa
Pago Pago, AS 96799

'Aua nei galo ona tusi mai ai lou tuatusi.

Ia manuia ma fiafia e fai!

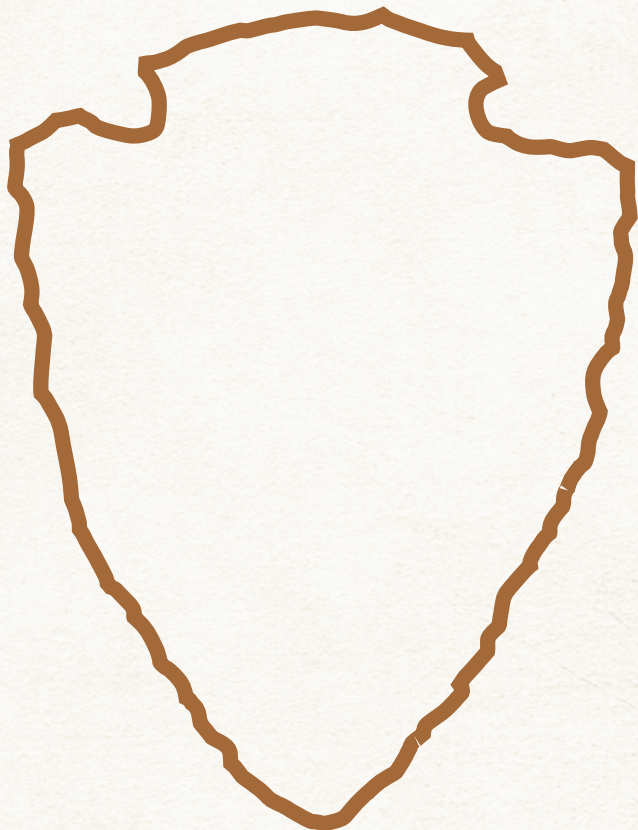
Lomia i pepa
na toe gaosi
mai pepa tuai
ma fa'aaoga ai
le vaiutu soi.

O Le Ulu 'Āū

O le fa'ailoga lenei o le ulu 'āū a le Tautua a le Paka Fa'asao Faalotoifale. O vaega uma o lenei 'āū e faailoa atu ai se vaega o loo puipuia i totonu o lea paka. O loo fai le **laau o le sequoia** ma faailoga o laau uma lava; o le **bison** o loo fai ma faailoga o meaola uma; o le **mauga** o le faailoga o ituaiga laufanua esese; o loo fai le **vai to'a** ma faailoga o ituaiga vai esese; ma o le **auivi o le 'āū** e fai ma faailoga o le aganuu ma le talafaasolopito.

E puipui e le Paka Fa'asao o Amerika Samoa pe'a, a'au, vaomatua ma le aganuu Samoa.

E te Silafia

E silia ma le 390 nofoaga i le Iunaita Setete o loo faasao ma puipui e le Tautua a Paka Fa'asao.

GALUEGA

Afai e te saunia lava e oe se pine mo le Paka Fa'asao o Amerika Samoa, faamata o le a sona foliga mai? Fa'aaoga le ulu 'āū e leai se ata o tusia ai i luga e tusi ai sau pine.

O fea e iai Amerika Samoa?

O le Paka Fa'asao o Amerika Samoa na o le pau lea o le paka a le Lunaite Setete e i saute o le Ekueta. E fitu motu: Tutuila, 'Aunu'u, Ofu, Olosega, Ta'u, Swains ma Rose Atoll. O le tele o nei motu e tusa'ō o latou mauga ma e iai o latou vaomatua ma ā'au i talafatai e maua ai i'a felanulanua'i ma isi mea e ola i le sami.

Mamao o Amerika Samoa mai

- ▶ Hawaii 2,600 maila / 4,184 kilomita
- ▶ Kalefonia 4,700 maila / 7,564 kilomita
- ▶ Niu Ioka 7,200 maila / 11,587 kilomita
- ▶ Iapani 4,700 maila / 7,564 kilomita
- ▶ Europa 10,000 maila / 16,093 kilomita
- ▶ Asia 6,700 maila / 10,783 kilomita
- ▶ Amerika i Saute 6,300 maila / 10,139 kilomita
- ▶ Aferika 10,000 maila / 16,093 kilomita
- ▶ Ausetalia 2,500 maila / 4,023 kilomita

GALUEGA

1) O fea e te nofo ai?

Nuu/Taulaga/Setete

Atunuu

2) Faailoga se **X** i le faafanua e lata i le mea e te nofo ai.

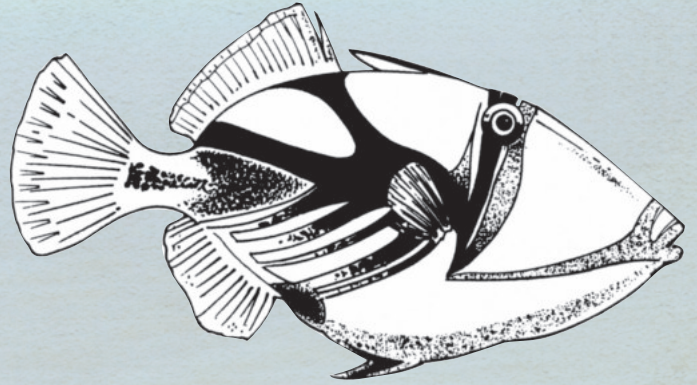
I'a mai ā'au 'amu

E silia ma le 900 ituaiga i'a e maua i le ā'au i Amerika Samoa. E fesoasoani lanu ma mamanu o i'a o le ava e puipuia ai i latou. E foliga uliuli le lanu mūmū i lalo o le vai, ma e avea lena ma mea e le iloa ai le fealuai o se i'a. O tosi poo faalava e mafai ai e se i'a ona lafi i le 'amu. O mamanu togitogi e mafai ona faasesē ai se fili e ono taulamalama.

E te Silafia

E manava i totonu e i'a le okesene?
'A'o ui atu le vai i le fuilauvi e manava i totonu e i'a i le taimi lena le okesene.

Sumu uo'uo

Tifitifi laumea

GALUEGA

Valivali i'a nei mai le a'au.

Tu'u'u moana

Laumei o le Sami

O le laumei, o se meaola lea e manavaina le 'ea. O isi ituaiga laumei e iai le ituaiga lea e iloa i lona gutu, laumei uga, e sau lava i le taimi e tuu fua ai. O le ituaiga laumei lanumeamata e o mai i le matāfaga e tuu ai o latou fua ma mālōlo ai. E tuu o latou fua i se ofaga oneone i le matāfaga ma e masani lava ona fofoa i le 7 vaiaso. E gese lo latou tupu ma faatoa fanafanau pe a 30 i le 50 tausaga le matutua ma ua sauni le tina e toe fo'i i le matafaga na fanau ai, e oo atu lava i le 2,000 maila/ 3,219 km le mamao) ma tuu ai ni fua e oo lava i le 150, e pei o le lapopo'a o polo mo le ta'alogā ping-pong.

GALUEGA

E iai taimi e faasesēina ai laumei o ni meaai otaota o loo maua i le sami. E foliga pei o ni 'alu'alu taga pepa 'i'ila lea e fai ma ma'oi o laumei. A folo nei otaota e mafai ona taofia ai le faamaluina o meaai a le laumei, pe tumau pea i le manava o le ia, ma i'u ina le lagona ai le fia 'ai ma amata ai ona foliga mai e tumu pea lona manava ma tau le 'ai ai loa.

Fesoasoani i si laumei lea ia mafai ona 'a'au ese mai le otaota.

Fesoasoani i meaola uma i le sami—tuu a tou otaota i lapisi.

Saili 'Upu

GALUEGA

Saili ma li'o le upu (aga'i i luma, tua, pe vase aga'i i soo se tulimanu) e tāua i le Paka Fa'asao o Amerika Samoa.

A	A	K	A	F	X	F	H	P	Q	N	T	W	C	E	H	U	S	K	X
T	G	U	O	F	B	L	A	U	I	E	A	M	M	S	C	I	T	Q	Z
P	U	U	T	N	O	S	O	F	U	I	V	I	A	P	S	S	G	A	A
L	K	T	F	A	E	L	K	G	F	O	A	I	U	E	R	O	G	V	U
T	A	V	U	F	M	K	A	A	H	I	I	A	G	F	A	O	A	Q	F
A	O	U	I	I	M	O	L	T	Y	S	O	A	A	G	M	L	S	S	P
F	A	K	M	U	L	A	A	E	A	L	V	L	O	E	A	O	I	A	P
O	A	V	U	E	T	A	U	V	I	A	E	T	L	O	P	T	G	E	U
L	J	T	I	A	I	M	T	G	O	L	E	B	A	A	O	O	A	P	L
A	A	D	M	O	G	O	L	A	A	I	A	G	T	T	L	L	T	U	U
M	O	L	A	T	R	V	C	N	F	O	U	M	A	O	O	O	U	L	H
E	L	E	L	I	F	I	V	O	Z	A	T	U	M	G	S	T	N	Q	N
G	T	A	G	A	T	A	S	A	M	O	A	U	S	A	E	H	A	Y	A
I	F	I	T	I	F	I	T	F	P	A	A	I	M	F	G	Z	M	I	N
C	U	P	M	A	M	A	L	A	V	A	A	A	A	U	A	M	U	I	X
M	I	L	Q	D	E	M	Y	T	E	P	P	L	C	O	X	F	U	R	E
W	X	F	F	W	R	Y	G	A	O	M	Z	U	I	K	B	J	R	C	D

MOTU / NOFOAGA

Tutuila
Ofu
Olosega
Tau
Mauga o Alava
Mauga o Tumu
Tolotolo o Siu
Mauga o Lata

AGANUU

Talofa
Fale
Siapo
Tagata Samoa
Fagota
Ulu
Talo
Niu
Ie Toga

GATAIFALE

Aau
Pasefika
Laumei
Tiftifi
Alogo
Fuga
Tafola
Malie

VAOMATUA

Iao
Pea
Lupe
Manutagi
Fuia
Segavao
Atafa
Matuu

LAAU

Lauie
Aoa
Asi
Maali
Matalafi
Ifilele
Tavai
Mamalava

A'au 'Amu

E tupu le 'amu i ogasami mafanafana o le teropika. E tele faga 'amu ua ola ai a'au ma fai ma nofoaga e mau ai meaola ma la'au o le sami. A e asiasi i se a'au 'amu, o le a e iloa ai le tele o i'a lanu eseese, loli, ma isi meaola e nonofo ai. E mafai foi ona puipui e a'au 'amu le talafātai mai galu tetele ma matagi malolosi.

GALUEGA

Faauga le tala i lalo atu ina ia manino ai le fe'au fa'alilolilo o loo iai.

	= E	
	= M	
	= U	
	= A	
	= P	
	= L	
	= F	
	= S	
	= I	
	= O	
	= T	
	= N	
	= K	

Pe'a

O pe'a o nisi nei o meaola e mauagofie i le vaomatua i Samoa ma vaega eseese o Amerika Samoa. E lapopo'a tele e oo lava i le 3 futu/.91 m le lautele o le 'apa'au.

O nisi nei o auala taua e tufatufa ai fatu totō. E mafai ona lele i le 31 maila / 50 km i po 'uma, ma asiasi i ulu o ni la'au e su'e ni fualaau 'aina. E vave ona pasi le fualaau'aina i o latou manava. E tumu a latou fe'au mamao i fatu. E faasalalau e pe'a nei fatu pe a fai a latou fe'aumamao, ma atili tele ai isi laau aina e toe tutupu mai.

E te Silafia

O pe'a na o le pau lea o le manu e lele o le ituaiga mamele (manu toto mafanafana) e o mai lava mai Amerika Samoa.

GALUEGA

Vase le laina e soso'o ai numera e mafai ona maua ai le ata o le pe'a.

Bingo

GALUEGA

Faailoga vaega uma poo ni meaola e maua i le Paka Fa'asao o Amerika Samoa poo le upega o tafailagi (website) i le www.nps.gov/npsa. A maua loa upu e 4 i le faalava, luga ma lalo poo soo se isi laina sa'o o lona uiga ua iai tatou! A e vaai toto'a ma maua sina laki, atonu e mafai ona e maua uma tali.

O loo i lalo o le pui-puiga a le Paka Fa'asao o Amerika Samoa vaega uma ua faailoga atu ma meaola ua faailoa atu i le pepa bingo. O nisi na o vaega e mafua ai ona tulaga ese lenei nofoaga.

Launie

Lalagaga o se fala

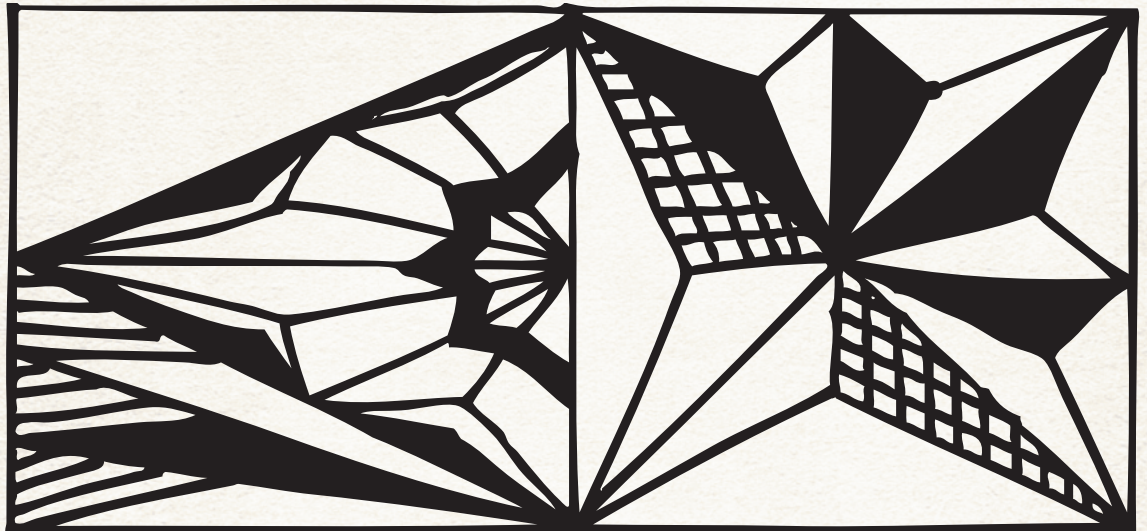
E ese le taua o le la'au lenei o le Launie i tagata Samoa. Mo le faitau afe o tausaga, sa faaaoga ai pea le fasa e fai ai 'ie toga ma lavalava. O loo faaaoga fo'i i aso nei ma e taua pea pei lava o se faaputuga tupe teu. E fepasia'i e aiga i taimi o a latou fa'alavelave e pei o faaipoipoga ma maliu.

Lavalava na gaosi mai le lau o le Launie ma le u'a.

GALUEGA

Valivali le mamanu lea o se lau o le Launie.

Siapo ma le Tapa

E fa'aaoga e Samoa le lau u'a e fai ai lavalava ma fetufaa'i i taimi o faalavelave e gaosi mai le u'a. E sae ese le pa'u mai lea la'au pe tusa o le inisi/ 2.54 cm le la la'au ma sasa i se 'auta poo soo se la'au. O le a mafai ai loa ona toso ia 'umī le u'a. E fa'ala le u'a se'ia mago lelei ae le'i lolomia ai se mamanu. Ia tuu le u'a i luga o se laupapa 'elei ma olo ia mau lelei. A mae'a loa ona fa'aaoga lea o ni vali mai le siosiomaga faalenatura i ni palasi na gaosi mai la'au e maua i le lotoifale.

Siapo e leai se mamanu.

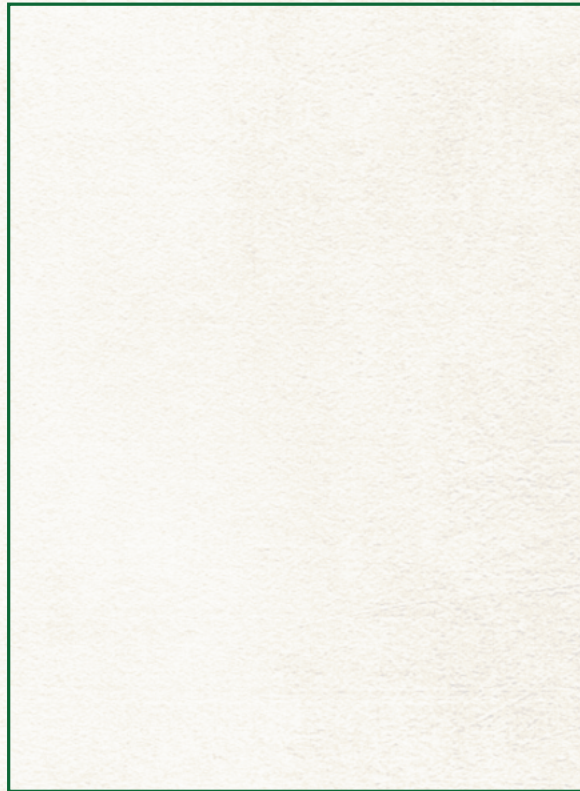
Sasaina o le u'a.

Fa'ata'itata'iga o se mamanu siapo.

GALUEGA

Tusi lau lava mamanu (tapa).

La'au o le niu

I le fa'asamoa, e iloa le niu o le "la'au o le ola." E taua uma ona vaega ma e faaaoga i le soifuaga Samoa i aso taitasi.

GALUEGA

Faafetaui vaega o le niu ma lona faaaogaga fa'asamoa.

Fesoasoani: E iai vaega e tele o latou aoga.

'A'ano

Launiu

Suaniu

Atigi Popo

Pulu

Oganiu

Fale

Meaai

Inu

Ipu

Va'a

Salu

'Afa

Fala

Faatanoa

'Ato

Vaomatua

O le a se vaega taua o se vaomatua? E sa'olelei lava—o le **timu**. E o'o atu lava i le 300 inisi le tele o le suatimu i tausaga taitasi. E manaomia foi e se **vaomatua** ni tau vevela i luga atu o le 70 tikeri.

GALUEGA

Faitau fuaiupu taitasi ma tusi le upu sa'o i avanoa i lalo atu.

Lisi o Upu

Canopy	Flying Fox	Habitat
Epiphytes	Diversity	Emergent
Tamaligi	Five Hundred	Forest Floor
Honeyeater	Rainforest	Understory

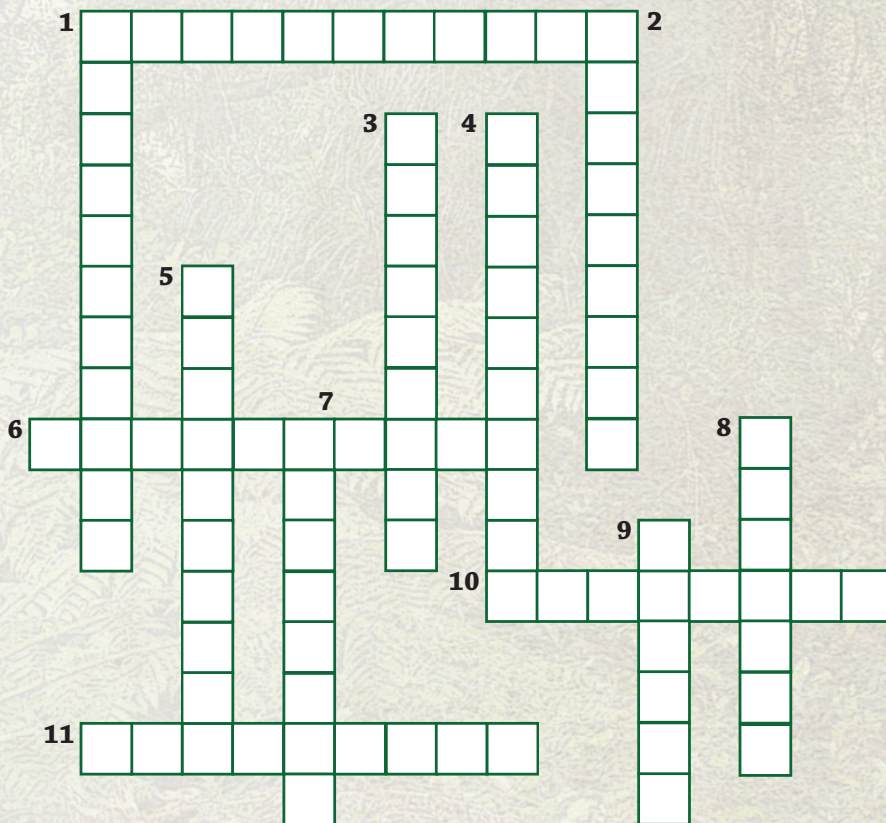
Segasegamau'u

Faalava

1. E tai faapea le aofaiga o la'au eseese e maua i le vaomatua o Amerika Samoa. (2 upu)
6. Manulele e masani ona maua i le vaomatua o Amerika Samoa.
10. La'au o loo taumafai e faamanumalo i le vaomatua o Amerika Samoa.
11. Na 'o le pau lea o le meaola ituaiga manu e toto mafanafana e maua i le vaomatua o Amerika Samoa. (2 upu)

Lalo

1. O le fogaeleele poo le vaega eleele pito i lalo o le vaomatua o loo iai a'a o la'au, palapala, laugasēsē, ma otaota ua pala. (2 upu)
2. O ni ituaiga meaola eseese.
3. La'au o loo ola i isi la'au.
4. O le tele o laau ma manu o le lalolagi e nonofo i le nofoaga lea.
5. Fogaeleele/vaega eleele ogatotonu o le vaomatua o la'au ma vaovao.
7. O le fogaeleele/vaega eleele pito i luga o le vaomatua o loo iai ululu o laau pito uumi.
8. E iai le meaola faapitoa lava e nofo i le nofoaga lenei.
9. O le fogaeleele/vaega eleele o le vaomatua e iai ulu o la'au.

Tuufaatasia e le

**Lala o Faaugaga ma Aoaoga
Paka Fa'asao o Amerika Samoa**